ΕΤΟΣ Β. Ἐν Ἡρακλείῳ Κρήτης τῇ 22 Ἰουλίου 1912 ΑΡΙΘ. 82.

ΠΟΙΜΗΝ

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΝ ΚΗΡΥΓΜΑ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ

ΥΠΟ ΤΗΣ ΕΝ ΚΡΗΤΗι ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

ΔΑΠΑΝΗι ΤΩΝ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΑΚΩΝ ΤΑΜΕΙΩΝ ΚΡΗΤΗΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΚΥΡΙΑΚΗ ΔΕΚΑΤΗ

ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ

Πρὸς Κορινθίους ἐπιστολῆς πρώτης Παύλου (Δ΄. 9—16).

Ἀδελφοί, ὁ Θεὸς ἡμᾶς τοὺς Ἀποστόλους ἐσχάτους ἀπέδειξεν ὡς ἐπιθανατίους, ὅτι θέατρον ἐγενήθημεν τῷ κόσμῳ, καὶ ἀγγέλοις καὶ ἀνθρώποις. Ἡμεῖς μωροὶ διὰ Χριστόν, ὑμεῖς δὲ φρόνιμοι ἐν Χριστῷ· ἡμεῖς ἀσθενεῖς, ὑμεῖς δὲ ἰσχυροί· ὑμεῖς ἔνδοξοι, ἡμεῖς δὲ ἄτιμοι. Ἄχρι τῆς ἄρτι ὥρας καὶ πεινῶμεν καὶ διψῶμεν καὶ γυμνητεύομεν καὶ κολαφιζόμεθα καὶ ἀστατοῦμεν καὶ κοπιῶμεν, ἐργαζόμενοι ταῖς ἰδίαις χερσί· λοιδορούμενοι εὐλογοῦμεν· διωκόμενοι, ἀνεχόμεθα· βλασφημούμενοι, παρακαλοῦμεν· ὡς περικαθάρματα τοῦ κόσμου ἐγενήθημεν, πάντων περίψημα ἕως ἄρτι. Οὐκ ἐντρέπων ὑμᾶς γράφω ταῦτα, ἀλλ' ὡς τέκνα μου ἀγαπητὰ νουθετῶ, ἐὰν γὰρ μυρίους παιδαγωγοὺς ἔχητε ἐν Χριστῷ, ἀλλ' οὐ πολλοὺς πατέρας· ἐν γὰρ Χριστῷ Ἰησοῦ διὰ τοῦ Εὐαγγελίου ἐγὼ ὑμᾶς ἐγέννησα. Παρακαλῶ οὖν ὑμᾶς, μιμηταί μου γίνεσθε.

Καθὼς εἴδομεν εἰς ἄλλην περικοπὴν τῆς πρὸς Κορινθίους ἐπιστολῆς, εἰς τὴν Κόρινθον εἶχον εἰσχωρήσει ψευδοδιδασκαλίαι, καὶ ἐξ αὐτῶν εἶχεν

ἐπέλθει χαλάρωσις καὶ ἀταξία τις εἰς τὰ ὀρθὰ φρονήματα τῶν Κορινθίων. Ἐφαντάζοντο ὅτι ἦσαν τέλειοι, τελειότεροι καὶ αὐτῶν τῶν Ἀποστόλων, ὅτι εἶχον πλοῦτον γνώσεων καὶ σοφίας, ὅτι χωρὶς αὐτῶν ἐβασίλευσαν καὶ ἄλλα παρόμοια, ἀποτελέσματα τῆς στρεβλῆς διδασκαλίας τῶν ψευδοδιδασκάλων. Τὴν διόρθωσιν τῶν κακῶν τούτων ἐπιθυμῶν νὰ φέρῃ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, ἐπιπλήττει αὐτοὺς πλαγίως καὶ μὲ θαυμασίαν ἐπιτηδειότητα, περιγράφων μὲ ζωηρὰ χρώματα τὴν περιφρονημένην θέσιν καὶ τὴν ἐπικίνδυνον κατάστασιν τῶν Ἀποστόλων, διδάσκων ὅτι, ἀφοῦ αὐτοί, τοὺς ὁποίους ἐξέλεξεν αὐτὸς ὁ Κύριος καὶ ἐφώτισε τὸ Πανάγιον Πνεῦμα, ὑποφέρουσι τόσα δεινά, ἀγωνίζονται τόσον πολύ, καὶ θεωροῦνται ὡς ἀνόητοι, ταπεινοὶ καὶ εὐτελεῖς ὑπὸ τοῦ κόσμου, μεγάλην ἀνοησίαν διαπράττουν αὐτοί, οἱ ὁποῖοι εἶνε μαθηταὶ τῶν Ἀποστόλων, οἱ ὁποῖοι δὲν εἶνε ἀκόμη καλῶς ἐστερεωμένοι εἰς τὴν πίστιν, νὰ ὑψηλοφρονοῦν, «ὑπὲρ ὃ γέγραπται φρονεῖν», δι' ἀγαθὰ τὰ ὁποῖα δὲν ἔχουν! Λέγει λοιπὸν ἐν τῇ σημερινῇ περικοπῇ ὅτι ὁ Θεὸς ἐπέδειξε τοὺς Ἀποστόλους ὡς τοὺς ἐσχάτους ἀνθρώπους, «ὡς ἐπιθανατίους, ὡς καταδικασμένους καὶ φερομένους εἰς θάνατον, καὶ ὅτι ἔγειναν θέατρον καὶ εἰς τὸν ὁρατὸν καὶ εἰς τὸν ἀόρατον κόσμον. Ἡμεῖς οἱ Ἀπόστολοι—λέγει—θεωρούμεθα χάριν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ μωροί· σεῖς δὲ οἱ Κορίνθιοι λογαριάζετε τοὺς ἑαυτούς σας φρονίμους ἐν τῇ πίστει εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστόν. Ἡμεῖς ἀδύνατοι, σεῖς δὲ δυνατοί. Σεῖς ἔνδοξοι, ἡμεῖς δὲ ἄτιμοι. Καὶ διὰ τοῦτο μέχρι σήμερον καὶ πεινῶμεν καὶ διψῶμεν καὶ γυμνοὶ εἴμεθα καὶ ὑποφέρομεν ὕβρεις καὶ προσβολὰς καὶ δὲν ἔχομεν μόνιμον καὶ σταθερὰν κατοικίαν καὶ κοπιάζομεν ἐργαζόμενοι μὲ τὰς χεῖράς μας· καὶ ἐνῷ περιπαιζόμεθα, ἡμεῖς εὐλογοῦμεν· ἐνῷ καταδιωκόμεθα, ὑπομένομεν· ἐνῷ βλασφημούμεθα, παρακαλοῦμεν. Ὡς καθάρματα καὶ εὐτελῆ πράγματα τοῦ κόσμου θεωρούμεθα μέχρι σήμερον. Καὶ δὲν τὰ γράφω αὐτὰ—προσθέτει, διὰ νὰ σᾶς κατεντροπιάσω, ἀλλὰ διὰ νὰ σᾶς συμβουλεύσω ὡς ἀγαπητά μου τέκνα· διότι ἠμπορεῖτε νὰ ἔχετε πολλούς, ἀναριθμήτους διδασκάλους, ἀλλὰ πατέρας πολλοὺς δὲν ἔχετε, παρὰ μόνον ἐμέ, ὁ ὁποῖος εἶμαι πνευματικός σας πατήρ, διότι σᾶς ἔκαμα ν' ἀναγεννηθῆτε διὰ τῆς διδασκαλίας τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Καὶ ὑπὸ τὴν ἰδιότητά μου αὐτὴν σᾶς παρακαλῶ νά με μιμῆσθε τόσον εἰς τὴν πίστιν, ὅσῳ καὶ εἰς τὴν ταπείνωσιν.

Ἀξία πολλῆς προσοχῆς καὶ μελέτης, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, εἶνε ἡ περιγραφὴ τῶν διωγμῶν καὶ τῶν παθημάτων, τῶν στερήσεων καὶ κακουχιῶν, τὰς ὁποίας ὑφίσταντο οἱ ἅγιοι Ἀπόστολοι κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ ἀνατεθειμένου εἰς αὐτοὺς ἱεροῦ ἔργου, τῆς ἐκριζώσεως τῶν πεπλανημένων ἰδεῶν, καὶ τῆς καλλιεργείας ὑγιῶν καὶ ὀρθῶν τοιούτων παρὰ τῷ τότε κόσμῳ. Καὶ εἰς τὸν μελετῶντα τὰ δεινοπαθήματα ταῦτα τῶν ἁγίων Ἀποστόλων γεννᾶται εὐλόγως ἡ ἀπορία καὶ τὸ ἐρώτημα: ποία ἆρά γε εἶνε ἡ αἰτία τούτων; Καὶ τὴν προσήκουσαν καὶ ἀληθῆ ἀπόκρισιν εἰς αὐτὸ δυνάμεθα ν' ἀνεύρωμεν ἐν τῇ μελέτῃ τοῦ θείου καὶ ὑψηλοῦ ἔργου τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν ἁγίων αὐτοῦ Μαθητῶν ἀφ' ἑνός, καὶ τῆς ἠθικῆς καταστάσεως, εἰς τὴν ὁποίαν εὑρίσκοντο οἱ ἄνθρωποι τότε ἀφ' ἑτέρου.

Ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἀποστέλλων τοὺς Μαθητὰς αὐτοῦ εἰς τὸ κήρυγμα τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου ἔλεγεν εἰς αὐτοὺς «ἰδοὺ ἐγὼ » ἀποστέλλω ὑμᾶς ὡς πρόβατα ἐν μέσῳ λύκων» (Ματθ. Ι.′ 16)· προέλεγεν εἰς αὐτοὺς ὅτι θὰ καταδιωχθῶσιν, ὅτι θὰ φυλακισθῶσιν, ὅτι θὰ μαστιγωθῶσιν, ὅτι θὰ μισηθῶσιν ὑπὸ πάντων διὰ τὸ ἅγιον αὐτοῦ ὄνομα, ὅτι καὶ ὑπ᾿ αὐτῶν τῶν γονέων καὶ ἀδελφῶν καὶ φίλων θὰ παραδοθῶσι (ἔνθ. ἀνωτ. 16—22 καὶ Λουκ. ΚΑ′ 12—18) καὶ μυρία ἄλλα ὅσα θὰ ὑποστῶσι. Καὶ προέλεγε ταῦτα, ὡς πάνσοφος Θεὸς γινώσκων ὅτι, ὅταν ἡ κακία ριζωθῇ ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ ἀνθρώπου καὶ κατακυριεύσῃ καὶ καταιχμαλωτίσῃ καὶ τὸν νοῦν καὶ τὴν θέλησιν αὐτοῦ, μετὰ μεγάλης δυσκολίας, μετὰ μεγάλων κόπων, μετὰ συνεχῶν ἀγώνων καὶ μόχθων ἐκριζοῦται καὶ ἀντικαθίσταται διὰ τῆς ἀρετῆς. Καὶ ὄχι μόνον τοῦτο, ἀλλὰ καὶ ἀντίπραξιν, καὶ διωγμοὺς καὶ πολέμους ὑφίσταται ὁ ἀναλαμβάνων τοιοῦτον βαρὺ μὲν καὶ ἐπίπονον, ἀλλὰ ὑψηλὸν καὶ θεῖον ἔργον. Καὶ ἔλεγε ταῦτα ὁ θεῖος Διδάσκαλος, γινώσκων ὅτι ἡ ἁμαρτία ἐκυριάρχει παντοῦ καὶ κυριαρχοῦσα εἶχε μεταβάλει τοὺς ἀνθρώπους εἰς ἀληθεῖς λύκους, ἑτοίμους νὰ κατασπαράξωσι πάντα, ὁ ὁποῖος θὰ ἐπεχείρει νὰ ἐξημερώσῃ αὐτοὺς ἠθικῶς, ν᾿ ἀποτρέψῃ ἀπὸ τῆς πλάνης, ἐν ᾗ εὑρίσκοντο, εἰς τὴν ἀλήθειαν, ἀπὸ τοῦ σκότους, ἐν ᾧ ἔζων, εἰς τὸ φῶς, ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας εἰς ἣν ἦσαν αἰχμάλωτοι, εἰς τὴν ἀρετήν.

Καὶ πράγματι οὕτως ἔγεινε, καθ᾿ ἃ διηγεῖται ἡ Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία. Διδάσκει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος τοὺς δεισιδαίμονας Ἀθηναίους τὸν ἀληθῆ Θεὸν καὶ οὐ μόνον «μαινόμενος» ἀποκαλεῖται, ἀλλὰ καὶ εἰς συνέδριον σύρεται καὶ ἀμειλίκτως καταδιώκεται ὑπὸ τῶν δουλευόντων τῇ ἁμαρτίᾳ. Διδάσκουσιν οἱ Ἀπόστολοι Πέτρος καὶ Ἰωάννης τὰς θείας ἀληθείας τοὺς Ἰουδαίους καὶ ὄχι μόνον ὑβρίζονται, ἀλλὰ καὶ δέρονται καὶ εἰς φυλακὴν βάλλονται. Ποιεῖ σημεῖα μεγάλα καὶ τέρατα ἐν τῷ λαῷ ὁ «πλήρης πίστεως καὶ δυνάμεως» Στέφανος, καὶ ὄχι μόνον βλάσφημος «εἰς Μωϋσῆν καὶ τὸν Θεὸν» χαρακτηρίζεται, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν διὰ λιθοβολισμοῦ θάνατον καταδικάζεται. Διδάσκουσι πάντες οἱ Ἀπόστολοι τὰς ὑψηλὰς καὶ θείας διδασκαλίας τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου, ἐργάζονται νύκτα καὶ ἡμέραν πρὸς φωτισμὸν τῶν ἀνθρώπων, πρὸς ἠθικοποίησιν αὐτῶν, πρὸς σωτηρίαν αὐτῶν, καὶ ὑβρίζονται καὶ λοιδοροῦνται καὶ βλασφημοῦνται καὶ καταδιώκονται καὶ θανατοῦνται. «Ἐν κόποις περισσοτέροις, ἐν » πληγαῖς ὑπερβαλλόντως, ἐν θανάτοις πολλάκις· ὑπὸ Ἰουδαίων πεντάκις » παρὰ μίαν τεσσαράκοντα ἔλαβον, τρὶς ἐρραβδίσθην, ἅπαξ ἐλιθάσθην, » τρὶς ἐναυάγησα, νυχθήμερον ἐν τῷ βυθῷ πεποίηκα· ὁδοιπορίαις πολ- » λάκις, κινδύνοις ποταμῶν, κινδύνοις λῃστῶν, κινδύνοις ἐκ γένους, κιν- » δύνοις ἐξ ἐθνῶν, κινδύνοις ἐν πόλει, κινδύνοις ἐν ἐρημίᾳ, κινδύνοις ἐν » θαλάσσῃ, κινδύνοις ἐν ψευδαδέλφοις· ἐν κόπῳ καὶ μόχθῳ, ἐν ἀγρυ- » πνίαις πολλάκις, ἐν λιμῷ καὶ δίψῃ, ἐν νηστείαις πολλάκις, ἐν ψύχει καὶ » γυμνότητι» μετ᾿ ἀληθοῦς ἐγκαυχήσεως γράφει ὁ ἕτερος τῶν κορυφαίων Ἀποστόλων Παῦλος ὅτι ὑπέμεινε χάριν τοῦ ὀνόματος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ (Β′ Κορινθ. ΙΑ′ 23—27).

Ἱερὸν λοιπὸν καὶ ἅγιον τὸ ἔργον τῶν ἁγίων Ἀποστόλων ὁ φωτισμὸς τοῦ κόσμου, ἡ ἠθικοποίησις τῶν ἀνθρώπων, ἡ ἀπαλλαγὴ αὐτῶν

ἀπὸ τοὺς φοβεροὺς ὄνυχας τῆς ἁμαρτίας καὶ ἡ ἐπαναφορὰ αὐτῶν πλησίον τοῦ ἁγίου Θεοῦ, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἀπεμακρύνθησαν· Ἱερὸς, ἅγιος καὶ σωτήριος ὁ σκοπὸς τοῦ ἀποστολικοῦ ἔργου, ἡ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ ἀληθὴς εὐτυχία καὶ ἡ ἐν οὐρανοῖς αἰώνιος μακαριότης τοῦ ἀνθρώπου. Ἀλλὰ καὶ ἀπεριγράπτως οἰκτρὰ καὶ ὑπερβολικὰ ἐλεεινὴ ἡ ἠθικὴ κατάστασις, ἐν τῇ ὁποίᾳ εὑρίσκετο ὁ τότε κόσμος, ἀλλὰ καὶ ἀπελπιστικὴ ἡ πνευματικὴ τύφλωσις, ὑπὸ τῆς ὁποίας ἔπασχεν, εἰς τόσῳ μέγαν βαθμὸν ἀπελπιστικὴ, ὥστε τυφλώττων πρὸς τὸ λάμπον φῶς τῆς ἀληθείας ἐβάδιζε τὸν δρόμον τοῦ ζοφεροῦ σκότους, κατεπολέμει τὴν ἀλήθειαν καὶ τοὺς διδασκάλους αὐτῆς, κατεδίωκε τὴν ἀρετὴν καὶ τοὺς ἐργάτας αὐτῆς καὶ προσεκολλᾶτο εἰς τὸ ψεῦδος καὶ ἐδούλευεν ὁλοψύχως εἰς τὴν ἁμαρτίαν. Καὶ αὐτὴ καὶ μόνον αὐτὴ, ἀγαπητοὶ ἀδελφοὶ, εἶνε ἡ πραγματικὴ αἰτία τῶν φοβερῶν διωγμῶν, τῶν ἀνηκούστων παθημάτων, τὰ ὁποῖα περιγράφει εἰς τὸ σημερινὸν ἀνάγνωσμα ὁ θεῖος Ἀπόστολος ὅτι ὑφίσταντο ἐκ μέρους τοῦ κόσμου οἱ ἅγιοι Ἀπόστολοι. Τί δὲ οἱ μακάριοι ἐκεῖνοι ἀντέτασσον εἰς ταῦτα; Λοιδορούμενοι, εὐλόγουν. Διωκόμενοι, ἠνείχοντο. Βλασφημούμενοι, παρεκάλουν. Ποῖοι οὗτοι; οἱ θεοκήρυκες Ἀπόστολοι, οἱ ἐκλεχθέντες εἰς τὴν ἱερὰν ταύτην διακονίαν ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Κυρίου, οἱ φωτισθέντες ὑπὸ τῆς χάριτος τοῦ παναγίου Πνεύματος, οἱ προωρισμένοι ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ νὰ καθήσωσιν ἐπὶ δώδεκα θρόνων, κρίνοντες τὰς δώδεκα φυλὰς τοῦ Ἰσραὴλ (Ματθ. ΙΘ΄ 28). Καὶ ἡμεῖς, ἀγαπητοὶ ἀδελφοὶ, ἡμεῖς οἱ μαθηταὶ ἐκείνων, ἡμεῖς οἱ ἐστερημένοι τῶν θείων καὶ ὑψηλῶν ἀρετῶν, ὑπὸ τῶν ὁποίων ἐκεῖνοι διεκοσμοῦντο, ἡμεῖς οἱ ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ ζῶντες, ὑψηλοφρονοῦμεν διὰ πλεονεκτήματα πνευματικὰ τὰ ὁποῖα ἔχομεν, ἢ μᾶλλον νομίζομεν ὅτι ἔχομεν, ἡμεῖς ὑπερηφανευόμεθα δι' ὑλικὰ ἀγαθὰ, τὰ ὁποῖα κατὰ παραχώρησιν τοῦ ἁγίου Θεοῦ ἔχομεν, ἡμεῖς ὄχι μόνον, νὰ πεινῶμεν νὰ διψῶμεν, νὰ γυμνητεύωμεν, νὰ κολαφιζώμεθα, διὰ τὸ ἅγιον ὄνομα τοῦ Θεοῦ δὲν στέργομεν, ἀλλ' οὐδὲ μικρὰν ἐγκράτειαν τροφῶν καὶ ποτῶν ἐν καιρῷ νηστείας κάμνομεν, ἀλλ' οὐδὲ εἰς τὴν λιτότητα τῶν ἐνδυμάτων ἡμῶν εὐχαριστούμεθα, ἀλλ' οὐδὲ ἕνα ψυχρὸν λόγον τοῦ ἄλλου ἀνεχόμεθα, ἀλλὰ καὶ τὸν παραμικρὸν κόπον ὑπομένομεν πρὸς ὠφέλειαν τῶν ἄλλων, πρὸς δόξαν τοῦ ὀνόματος τοῦ Κυρίου ἡμῶν. Ἡμεῖς παρὰ τὸ ἀξιομίμητον παράδειγμα ἐκείνων, εὐλογούμενοι, λοιδοροῦμεν· ἀνεχόμενοι, διώκομεν· παρακαλούμενοι βλασφημοῦμεν! Καὶ ὅμως ἔχομεν καὶ χρέος καὶ συμφέρον νὰ μιμώμεθα αὐτούς. Ἔχομεν χρέος ὡς μαθηταὶ ἐκείνων· ἔχομεν συμφέρον, διότι μιμούμενοι αὐτοὺς κατανικῶμεν τὸν ἐχθρὸν τῆς σωτηρίας ἡμῶν· νικῶντες δὲ τὸν ἐπικίνδυνον τοῦτον ἐχθρὸν, τὴν ἁμαρτίαν, ἀπολαμβάνομεν καὶ τὴν ἐπίγειον εὐτυχίαν καὶ τὴν ἐν οὐρανοῖς μακαριότητα.

ΑΙ ΕΝΤΟΛΑΙ ΤΟΥ ΘΕΟΥ

ΕΚΤΗ ΕΝΤΟΛΗ

ΙΓ΄.

«*Ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν.... καλῶς » ποιεῖτε τοὺς μισοῦντας ὑμᾶς*». (Μτθ. Σ. 44).

Εἰς τὴν προηγουμένην ὁμιλίαν κατεδείξαμεν ὅτι ὀφείλομεν νὰ ἀγαπῶμεν τὸν πλησίον ἡμῶν, ἤτοι πάντα ἄνθρωπον. Τὴν ἀγάπην δὲ ταύτην ἐκδηλοῦμεν πρὸ πάντων, ὅταν σπεύδωμεν χωρὶς ἀναβολὴν καὶ χωρὶς μνησικασίαν νὰ συγχωρῶμεν τὰ ἀδικήματα τὰ ὁποῖα ὁ πλησίον προξενεῖ ἡμῖν, ἤτοι ὅταν ἀγαπῶμεν τοὺς ἐθχροὺς ἡμῶν. Περὶ τῆς ἀγάπης ταύτης θὰ ὁμιλήσω σήμερον.

Τὸ ἀγαπᾶν τοὺς ἐχθροὺς εἶναι πρᾶξις τὰ μάλιστα δυσχερής. Μεθ' ὅλα ταῦτα ὀφείλομεν νὰ ἀγαπῶμεν αὐτούς, ὀφείλομεν νὰ παρέχωμεν αὐτοῖς συγγνώμην, διότι ὁ ἀπαιτῶν τοῦτο παρ' ἡμῶν εἶναι αὐτὸς ὁ Θεός. «*Ἀγα- » πᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν.... καλῶς ποιεῖτε τοὺς μισοῦντας ὑμᾶς, καὶ » προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων ὑμᾶς καὶ διωκόντων ὑμᾶς;*». Ὁ Κύριος τῶν Κυρίων, ὁ Θεὸς ἡμῶν εἶναι ὁ ἐντελλόμενος ἡμῖν νὰ ἀγαπῶμεν τοὺς ἐχθροὺς ἡμῶν, νὰ εὐεργετῶμεν τοὺς μισοῦντας ἡμᾶς καὶ νὰ προσευχώμεθα ὑπὲρ ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι ζημιοῦσιν ἡμᾶς, καθὼς καὶ ὑπὲρ ἐκείνων οἱ ὁποῖοι διώκουσι καὶ κακοποιοῦσιν ἡμᾶς. Διὰ τί δὲ ἐπιβάλλει ἡμῖν ὁ Κύριος τὸ δύσκολον τοῦτο ἔργον, τὴν σκληρὰν ταύτην θυσίαν τοῦ ἡμετέρου ἐγωϊσμοῦ; «*ὅπως*, λέγει ὁ ἴδιος ὁ Θεός, *ὅπως γένησθε Υἱοὶ τοῦ » Πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν οὐρανοῖς, ὅτι τὸν ἥλιον αὐτοῦ ἀνατέλλει ἐπὶ πονη- » ροὺς καὶ ἀγαθούς, καὶ βρέχει ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους. Ἐὰν γὰρ ἀγα- » πήσητε τοὺς ἀγαπῶντας ὑμᾶς, τίνα μισθὸν ἔχετε; Οὐχὶ καὶ οἱ τελῶναι » τὸ αὐτὸ ποιοῦσι; καὶ ἐὰν ἀσπάσησθε τοὺς ἀδελφοὺς ὑμῶν μόνον, τί » περισσὸν ποιεῖτε; οὐχὶ καὶ οἱ τελῶναι τὸ αὐτὸ ποιοῦσιν; ἔσεσθε οὖν » ὑμεῖς τέλειοι, ὥσπερ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς τέλειός ἐστι*». Λυιπὸν τὸ οὐσιῶδες γνώρισμα τοῦ Χριστιανοῦ εἶναι τοῦτο· τὸ συγχωρεῖν τὰ πρὸς αὐτὸν ἀδικήματα τοῦ πλησίον, τὸ ἀγαπᾶν τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ. Ἐκ τῆς ἀγάπης ταύτης θὰ γνωρίσῃ ὁ κόσμος ὅτι εἶναι Χριστιανός, ὅτι εἶναι Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, καθ' ὅσον ἐὰν ἀγαπᾷ τοὺς ἀγαπῶντας αὐτὸν μόνον, οὐδόλως διαφέρει τῶν ἀπίστων καὶ τῶν ἀλλοθρήσκων, οἱ

ὁποῖοι ἔχουσιν ἐπίσης τὴν συνήθειαν νὰ ἀγαπῶσι τοὺς ἀγαπῶντας αὐτούς. Τοὺς τρέφοντας ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῶν μῖσος κατὰ τοῦ πλησίον, τοὺς ἀρνουμένους νὰ συγχωρήσωσι τὰ παραπτώματα τοῦ πλησίον, τοὺς μὴ ἀγαπῶντας τοὺς ἑαυτῶν ἐχθρούς, τούτους δὲν ἀναγνωρίζει ὡς Χριστιανοὺς ὁ Θεός, δὲν παραδέχεται ὡς τέκνα αὐτοῦ, ἀλλ' οὐδὲ καὶ τὰς προσφορὰς καὶ τὰς προσευχὰς τούτων προσδέχεται, ἐὰν δὲν ἤθελον σπεύσει πρότερον νὰ συνδιαλλαγῶσι μετὰ τῶν ἐχθρῶν αὐτῶν, καθὼς ὁ ἴδιος ἐν τῷ Ἱερῷ Εὐαγγελίῳ ἐντέλλεται λέγων. «*Ἐὰν προσφέρῃς τὸ δῶρόν σου ἐπὶ τὸ » θυσιαστήριον, κἀκεῖ μνησθῇς ὅτι ὁ ἀδελφός σου ἔχει τι κατὰ σοῦ, ἄφες » ἐκεῖ τὸ δῶρόν σου ἔμπροσθεν τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ ὕπαγε, πρῶτον » διαλλάγηθι τῷ ἀδελφῷ σου, καὶ τότε ἐλθὼν πρόσφερε τὸ δῶρόν σου*». Ἐάν, Χριστιανέ μου, εἰσέλθῃς εἰς τὴν Ἐκκλησίαν κρατῶν τὰ δῶρα τοῦ Χριστιανικοῦ θυσιαστηρίου, ἤτοι τὸν ἄρτον καὶ τὸν οἶνον τῆς ἁγίας Λειτουργίας, τὸ ἔλαιον, τὸν κηρόν, τὸ θυμίαμα, καὶ ἐκεῖ ἐνθυμηθῇς ὅτι ὁ ἀδελφός σου ἔχει κατὰ σοῦ παράπονα ἢ αἰτιάσεις, ὀφείλεις νὰ ἀφήσῃς ἐκεῖ τὰ δῶρά σου ἔμπροσθεν τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ νὰ ὑπάγῃς πρῶτον νὰ διαλλαγῇς μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ σου καὶ ἔπειτα νὰ ἐπιστρέψῃς, ἵνα προσφέρῃς τὰ δῶρά σου· διότι ἐὰν πράξῃς παρὰ τὴν θείαν ταύτην ἐντολὴν ἡ λειτουργία γίνεται εἰς κρῖμα καὶ κατάκριμα καὶ οὐχὶ εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν σου καὶ εἰς ζωὴν αἰώνιον.

Ἀλλ' ὁ Κύριος καὶ Σωτὴρ ἡμῶν δὲν ἐνομοθέτησε μόνον τὸ ἀγαπᾶν τοὺς ἐχθροὺς καὶ συγχωρεῖν τὰ τούτων ἀδικήματα πρὸς ἡμᾶς, ἐγένετο ταυτοχρόνως ὁ ἴδιος καὶ τὸ τελειότατον ὑπόδειγμα τῆς τοιαύτης ἀγάπης, διότι ὁλόκληρος ὁ ἐπὶ γῆς βίος αὐτοῦ εἶναι μακροθυμία, πραότης, συγγνώμη. Ἀναπολήσατε εἰς τὴν ὑμετέραν μνήμην τὸ κατ' αὐτοῦ μῖσος τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ χρόνου τῆς ἐν Βηθλεὲμ γεννήσεως αὐτοῦ μέχρι τῆς στιγμῆς τοῦ θανάτου αὐτοῦ ἐν τῷ Γολγοθᾷ. Μὲ ποῖον τρόπον ἐξεδικήθη ὅλας ἐκείνας τὰς ὕβρεις, ὅλην ἐκείνην τὴν μαύρην ἀχαριστίαν; Ἀνταποδίδων καλὸν ἀντὶ κακοῦ καὶ παρέχων τὴν συγχώρησιν. Ἐχορήγει τὸ φῶς εἰς τοὺς τυφλούς, τὴν ἀκοὴν εἰς τοὺς κωφούς, τὴν λαλιὰν εἰς τοὺς βωβούς· διήρχετο τὰς πόλεις καὶ τὰς κώμας θεραπεύων πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν μαλακίαν καὶ εὐεργετῶν τοὺς πάντας. Οἱ κάτοικοι τῆς Σαμαρείας ἠρνήθησάν ποτε νὰ δεχθῶσιν αὐτὸν ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐτῶν πόλει, δύο δὲ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ καταγανακτοῦντες ἐπὶ τῇ προσγενομένῃ αὐτῷ ὕβρει λέγουσι «*Κύριε, θέλεις εἴπωμεν πῦρ καταβῆναι ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ καὶ » ἀναλῶσαι αὐτούς, ὡς καὶ Ἠλίας ἐποίησε;*» Ἀλλ' ὁ Ἰησοῦς «*στραφεὶς » ἐπετίμησεν αὐτοῖς, καὶ εἶπεν· οὐκ οἴδατε οἵου πνεύματός ἐστε ὑμεῖς*»· διότι ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, τοῦ ὁποίου εἶσθε μαθηταί, καὶ τοῦ ὁποίου ὀφείλετε νὰ ἀκολουθῆτε τὸ πνεῦμα καὶ τὸ παράδειγμα, «*οὐκ ἦλθε ψυχὰς » ἀνθρώπων ἀπολέσαι, ἀλλὰ σῶσαι*».

Ἔκλαυσεν ἐπὶ τὴν Ἱερουσαλὴμ μετὰ στοργῆς ἀπεριγράπτου, καθ' ὃν χρόνον ἡ ἀχάριστος αὕτη πόλις ἡτοιμάζετο νὰ θανατώσῃ αὐτόν. «*Ἱε» ρουσαλήμ, Ἱερουσαλήμ*, εἶπεν, *ἡ ἀποκτείνουσα τοὺς προφήτας καὶ » λιθοβολοῦσα τοὺς ἀπεσταλμένους πρὸς αὐτήν, ποσάκις ἠθέλησα ἐπισυ» ναγαγεῖν τὰ τέκνα σου, ὃν τρόπον ἐπισυνάγει ὄρνις τὰ νοσσία ἑαυτῆς » ὑπὸ τὰς πτέρυγας, καὶ οὐκ ἠθελήσατε;*» Ἐν τῷ κήπῳ τῆς Γεθσημανῆ,

ὅταν προσῆλθεν ὁ Ἰούδας ἵνα παραδώσῃ αὐτόν, ὁ Ἰησοῦς μακροθυμεῖ, ἐναγκαλίζεται τὸν Ἰούδαν καὶ προσαγορεύει αὐτὸν μὲ τὸ γλυκὺ ὄνομα τοῦ φίλου· «*ἑταῖρε, ἐφ' ᾧ πάρει;*» «*φιλήματι τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου » παραδίδως;*» Τίνα δὲ ἀπάντησιν ἔδωκεν, ὅταν κατηγγέλλετο ἐνώπιον τῶν δικαστῶν αὐτοῦ ὡς πλάνος, βλάσφημος καὶ δαιμονιζόμενος;.... Ὁ Ἰησοῦς ἐσιώπα, λέγει τὸ Ἱερὸν Εὐαγγέλιον. Ἐν τῷ Πραιτωρίῳ δέ, ὅταν ἐνέπτυον αὐτὸν εἰς τὸ πρόσωπον, εἷς δὲ τῶν χυδαίων ὑπηρετῶν «*ἔδω- » κεν αὐτῷ ράπισμα*» μὲ ποῖον τρόπον ὑπέμεινε καὶ τὴν ὕβριν ταύτην; Ἠρκέσθη εἰς τὸ νὰ εἴπῃ ἁπλῶς· «*εἰ κακῶς ἐλάλησα, μαρτύρησον περὶ » τοῦ κακοῦ· εἰ δὲ καλῶς τί με δέρεις;*» Ἀλλὰ καὶ ὅταν συρόμενος διὰ τῶν ὁδῶν τῆς Ἱερουσαλὴμ ἐφέρετο εἰς τὸν Γολγοθᾶν ὅπως σταυρωθῇ, ὁ Ἰησοῦς τηρεῖ τὴν αὐτὴν ἀξιοπρεπῆ σιγὴν καὶ ἐπιδείκνυται ἀξιοθαύμαστον μακροθυμίαν καὶ ὑπομονήν. «*Ὡς πρόβατον ἐπὶ σφαγὴν ἤχθη, » καὶ ὡς ἀμνὸς ἐναντίον τοῦ κείροντος ἄφωνος, οὕτως οὐκ ἀνοίγει τὸ » στόμα αὐτοῦ*» διὰ νὰ ἐκστομίσῃ ἔστω καὶ ἐλαφρὸν παράπονον.

Τέλος προσηλοῦται ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ, ἐπέστη δὲ καὶ ἡ στιγμή, καθ' ἣν μέλλει νὰ παραδώσῃ τὸ πνεῦμα. Κατὰ τὴν κρισιμωτάτην ἐκείνην στιγμὴν ἀνυψοῖ τὸ βλέμμα πρὸς τὸν οὐρανόν, ἡμιανοίγει δὲ τὰ χείλη αὐτοῦ ἵνα λαλήσῃ. Τί ἆρά γε μέλλει νὰ εἴπῃ; θὰ παραπονεθῇ διὰ τὴν σκληρότητα καὶ ἀπανθρωπίαν τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ; Θὰ ζητήσῃ παρὰ τοῦ Θεοῦ νὰ ἐκδικηθῇ αὐτούς; Οὐχί, ὅλως τοὐναντίον πράττει· Προσεύχεται ὑπὲρ αὐτῶν καὶ αἰτεῖται χάριν ὑπὲρ τῶν σταυρωσάντων αὐτόν. «*Πάτερ*, ἀνακράζει, *Πάτερ ἄφες αὐτοῖς*». Δὲν ἀρκεῖται δὲ εἰς τοῦτο, ἀλλὰ καὶ ζητεῖ νὰ δικαιολογήσῃ αὐτούς. «*Πάτερ, ἄφες αὐτοῖς, οὐ γὰρ οἴδασι » τί ποιοῦσι*». Συγκεντρώνει, ἄλλαις λέξεσιν, ὅλας αὐτοῦ τὰς δυνάμεις ὁ ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ κρεμάμενος Σωτήρ, καὶ διὰ τόσων στομάτων, ὅσα ἦσαν τὰ τραύματα αὐτοῦ, κράζει τρόπον τινὰ πρὸς ἡμᾶς: Ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν καθὼς ἐγὼ ἠγάπησα τοὺς ἰδικούς μου ἐχθρούς τοὺς ἀδίκως καὶ σκληρῶς θανατώσαντας διὰ τοῦ ἀτιμωτέρου τῶν θανάτων ἐμὲ τῶν Σωτῆρα ὑμῶν. Συγχωρεῖτε καθ' ὃν τρόπον καὶ ἐγὼ ὁ ἴδιος συνεχώρησα. Ποία τόρα καρδία, ὅσον καὶ ἂν ἦναι πεπληρωμένη μίσους, καὶ τετυφλωμένη ὑπὸ τῆς ἔχθρας ἀτενίζουσα πρὸς τὸ ὑψηλὸν καὶ ὑπερθαύμαστον τοῦτο θέαμα τοῦ Γολγοθᾶ δύναται νὰ μείνῃ ἀναίσθητος καὶ ἀδάκρυτος; Λοιπὸν ἰδοὺ ὅτι ὁ Σωτὴρ δὲν ἠρκέσθη εἰς τὸ νὰ νομοθετήσῃ ἁπλῶς τὴν ἀγάπην τῶν ἐχθρῶν, ἀλλὰ καὶ διὰ τοῦ ἰδίου παραδείγματος ἐξεπλήρωσε ταύτην, «*ὑμῖν ὑπολιμπάνων ὑπογραμμόν, ἵνα ἐπακολουθήσωμεν τοῖς » ἴχνεσιν αὐτοῦ*».

Τοῦτο, ὅπερ ὁ Σωτὴρ ἡμῶν ἔπραττε κατὰ τὸν ἐπὶ γῆς βίον αὐτοῦ, ἐξακολουθεῖ νὰ πράττῃ καὶ ἐκ τῶν οὐρανῶν, ἤτοι οὐ παύεται ἀγαπῶν τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ, τοὺς ἁμαρτωλοὺς δηλονότι, καὶ παρέχων αὐτοῖς τὴν συγχώρησιν ὅταν διὰ μετανοίας εἰλικρινοῦς καὶ ἐξομολογήσεως ἐξαιτῶνται τοιαύτην. Ἐν τῷ Ἱερῷ Εὐαγγελίῳ ἀναγινώσκομεν τὴν ἑπομένην παραβολήν. Βασιλεύς τις ἠθέλησε νὰ λογαριασθῇ μὲ τοὺς δούλους αὐτοῦ. Προσήγαγον τότε εἰς αὐτὸν ἕνα δοῦλον ὅστις ὤφειλεν αὐτῷ δέκα χιλιάδας τάλαντα, ἤτοι 60,000,000 δραχμάς. Ἐπειδὴ ὅμως ὁ χρεωφειλέτης οὗτος δὲν ἠδύνατο νὰ ἀποπληρώσῃ τόσον χρέος, διέταξεν ὁ βασιλεὺς νὰ πωλη-

σωσι καὶ αὐτὸν καὶ τὴν γυναῖκά του καὶ τὰ τέκνα του καὶ ὅλα ὅσα εἶχε διὰ νὰ ἐξοφληθῇ τὸ χρέος. Ὁ δοῦλος ἔπεσε τότε εἰς τοὺς πόδας τοῦ βασιλέως καὶ παρεκάλει αὐτὸν λέγων· *Κύριε, μακροθύμησον ἐπ' ἐμοί, καὶ πάντα σοι ἀποδώσω.* Ηὐσπλαγχνίσθη ὁ βασιλεὺς τὸν δοῦλον καὶ ὄχι μόνον ἀπέλυσεν αὐτόν, ἀλλὰ καὶ ἐχάρισεν ὅλον τὸ κολοσσιαῖον ἐκεῖνο χρέος. Ἐξελθὼν τοῦ παλατίου ὁ δοῦλος ἐκεῖνος συνήντησεν ἕνα τῶν συνδούλων αὐτοῦ, ὅστις ἐχρεώστει εἰς αὐτὸν ἑκατὸν δηνάρια, ἤτοι ἑβδομήκοντα δραχμάς. Τοῦτον ἀμέσως ἔπιασεν ἀπὸ τὸν λαιμὸν καὶ τὸν ἔπνιγε λέγων, πλήρωσόν μοι ὅ,τι μοὶ ὀφείλεις. Ὁ σύνδουλος ἔπεσεν εἰς τοὺς πόδας αὐτοῦ καὶ παρεκάλει αὐτὸν λέγων· *«μακροθύμησον ἐπ' ἐμοί, καὶ πάντα ἀποδώσω σοι».* Ἐκεῖνος ὅμως ἔμεινεν ἀνένδοτος καὶ ἔρριψεν αὐτὸν εἰς τὴν φυλακήν, ἕως οὗ νὰ πληρώσῃ τὸ χρέος. Ἡ διαγωγὴ αὕτη ἐξώργισεν, ὡς ἦν ἑπόμενον καὶ κατελύπησε τοὺς συνδούλους αὐτοῦ, οἱ ὁποῖοι κατήγγειλαν τὰ γενόμενα εἰς τὸν βασιλέα, ὅστις διέταξε νὰ παρουσιάσωσιν ἐνώπιον αὐτοῦ τὸν σκληρὸν τοῦτον καὶ ἀπάνθρωπον δοῦλον. Τούτου γενομένου λέγει αὐτῷ ὁ βασιλεύς, *«Δοῦλε πονηρέ, πᾶσαν τὴν ὀφειλὴν » ἐκείνην ἀφῆκά σοι, ἐπεὶ παρεκάλεσάς με· οὐκ ἔδει καὶ σὲ ἐλεῆσαι τὸν » σύνδουλόν σου, ὡς καὶ ἐγώ σε ἠλέησα; καὶ ὀργισθεὶς ὁ κύριος αὐτοῦ » παρέδωκεν αὐτὸν τοῖς βασανισταῖς, ἕως οὗ ἀποδῷ πᾶν τὸ ὀφειλόμενον » αὐτῷ».* Τίς δύναται, ἀναγινώσκων τὴν παραβολὴν ταύτην, νὰ μὴ ἀγανακτήσῃ κατὰ τοῦ βαρβάρου καὶ ἀχρείου ἐκείνου δούλου, ὅστις ***ἔπνιγε*** τὸν σύνδουλόν του ἵνα πληρώσῃ εἰς αὐτὸν χρέος ἀνάξιον λόγου, καθ' ἣν στιγμὴν ἑκατομμύρια ὅλα ἐχάριζεν εἰς αὐτὸν ὁ Κύριός του; Δοῦλος πονηρός, ἄνθρωπος σκληροκάρδιος καὶ ἀπάνθρωπος, οὐδένα ᾐσθάνθη οἶκτον πρὸς τὸν σύνδουλον αὐτοῦ, ἐν ᾧ ἔτυχεν ἐλέους παρὰ τοῦ κυρίου αὐτοῦ! Ὁ σκληρὸς οὗτος δοῦλος εἶναι ὁ μνησίκακος καὶ φιλέκδικος Χριστιανός, ὅστις ἀρνεῖται νὰ παράσχῃ συγγνώμην τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ, ὁ μακρόθυμος δὲ καὶ οἰκτίρμων βασιλεύς, εἶναι ὁ Κύριος καὶ Θεὸς ἡμῶν. ***Δοῦλος πονηρὸς*** εἶναι ὁ Χριστιανὸς ἐκεῖνος, ὅστις αἰσθάνεται ἀγρίαν χαράν, ὅταν μελετᾷ ἐκδίκησιν κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ· ὅστις μισεῖ θανασίμως τὸν ἄλλον Χριστιανόν! Ἀλλ' εἶναι ἡ διαγωγὴ αὕτη, διαγωγὴ χριστιανική; διαγωγὴ Χριστιανοῦ, ὅστις τολμᾷ νὰ ὀνομάζῃ τὸν Θεὸν τοῦ ἐλέους καὶ τῶν οἰκτιρμῶν καὶ πάσης παρακλήσεως, ***Πατέρα;***

Χριστιανοί μου ἀγαπητοί, *ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν.... καλῶς » ποιεῖτε τοὺς μισοῦντας ὑμᾶς»*, διότι οὕτως ἐντέλλεται ἡμῖν ὁ Θεὸς διὰ τοῦ Εὐαγγελικοῦ αὐτοῦ Νόμου, διότι οὕτως ἐντέλλεται ἡμῖν καὶ διὰ τοῦ ἰδίου αὐτοῦ παραδείγματος, ὅπερ κατὰ τὸν ἐπὶ γῆς βίον αὐτοῦ κατέλιπεν ἡμῖν, οὕτως ἐντέλλεται ἡμῖν καὶ διὰ τῆς αὐτοῦ φιλανθρωπίας, ἣν καθ' ἑκάστην ἀπὸ τῶν οὐρανῶν ἐπιδείκνυται πρὸς ἡμᾶς παραβλέπων τὰ ἀνομήματα ἡμῶν καὶ συγχωρῶν τὰς ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν ὑφ' ἡμῶν διαπραττομένας πολλὰς καὶ χαλεπὰς ἁμαρτίας. *«Ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν.... » ἐὰν γὰρ ἀφῆτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα αὐτῶν, ἀφήσει καὶ ὑμῖν » ὁ πατὴρ ὁ οὐράνιος. Ἀφίετε εἴ τι ἔχετε κατά τινος.... καὶ ἔσεσθε υἱοὶ » τοῦ Ὑψίστου».* Γένοιτο.